

KAROLINA KRZESZOWSKA

DZIAŁALNOŚĆ MUZEUM MIEJSKIEGO W 2022 R.

WYSTAWY

Działalność wystawiennicza Muzeum Miejskiego od lat koncentruje się na dwóch kierunkach: wystawy stałej prezentowanej na piętrze budynku oraz ekspozycjach czasowych, które organizowane są na parterze w sali edukacyjno-ekspozycyjnej. Wystawa stała pt. *Wadowice – miasto, w którym wszystko się zaczęło* opowiada o historii miasta od pierwszych wzmianek o nim aż po rok 1938. Ten długi okres został podzielony na krótsze, tak aby maksymalnie ułatwić zwiedzanie. Pierwsza sala, która została całkowicie poświęcona dziejom miasta (od 1327 po 1918), jest wstępem do pozostałej części wystawy, opowiadającej o oświacie, życiu społeczno-gospodarczym, kulturalnym i sportowym międzywojennych Wadowic. Ostatnia, piąta sala wystawy stałej od czasów jej reorganizacji w 2014 r. pełni funkcję tzw. „warsztatowni”, gdzie zwiedzający mogą m.in. spróbować swoich sił w kaligrafii czy odbić dokument na XIX-wiecznej maszynie drukarskiej typu „bostonka”. W 2022 r. „warsztatownia” została całkowicie zaadaptowana na potrzeby wystawy czasowej *Skarby Ziemi*, a większość znajdujących się tam aktywności została rozmieszczona w przestrzeni pozostałych czterech sal. Informacje prezentowane w salach ekspozycyjnych dopełnia system miniaturowych urządzeń, tzw. beaconów, który umożliwia korzystanie z aplikacji *Visitmałopolska*.

W 2022 r. nasze muzeum przygotowało dwie wystawy czasowe: wystawę geologiczną *Skarby Ziemi* i wystawę *Cichociemni i ich następcy*.

Wystawa *Skarby Ziemi* prezentowana była od 30 kwietnia do 11 września, a jej uroczystemu otwarciu, które nastąpiło 3 maja, towarzyszył wykład prof. dr. hab. Krzysztofa Bąka z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Ekspozycja powstała dzięki uprzejmości i zaangażowaniu Muzeum Geologicznego WGGiOŚ AGH w Krakowie, I Liceum Ogólnokształcącego im. Marcina Wadowity w Wadowicach, Towarzystwa Miłośników Ziemi Wadowickiej, a także prof. dr. hab. inż. Andrzeja Maneckiego, dr. hab. Krzysztofa Szopy z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Jerzego Strzei, Bogusława Wajdzika oraz Andrzeja Kotowieckiego

– pomysłodawcy i współorganizatora wystawy. Jednym z działań towarzyszących tej wystawie był, przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych, konkurs plastyczny pt.: *Potęga żywiołów*, a nagrody w nim zostały ufundowane przez parki rozrywki Energylandia i Dinolandia oraz marki: CzuCzu i Castorland Puzzle.

Wystawa *Cichociemni i ich następcy* była prezentowana od 24 września do 13 listopada, a jej wernisażowi (2 października) towarzyszył wykład ppłk. Lucjana Malika – dziekana Korpusu Oficerów Zawodowych Wojsk Specjalnych. Ekspozycja powstała dzięki współpracy z Piotrem Wybrańcem, kolekcjonerem i właścicielem Muzeum Spadochroniarstwa i Wojsk Specjalnych w Wiśle oraz Dowództwem Komponentu Wojsk Specjalnych.

Wzorem lat ubiegłych Narodowe Święto Niepodległości uczczono patriotyczną dekoracją na balkonie kamienicy przy ul. Kościelnej 4, nawiązującą do przedwojennych tradycji.

W minionym roku, w ramach współpracy ze Szkołą Podstawową nr 2 w Wadowicach, wypożyczona została do tej placówki wystawa *W drodze do świętości*. Ekspozycja prezentowana była w sali teatralnej szkoły w drugiej połowie września.

NOC MUZEÓW

Z okazji Europejskiej Nocy Muzeów w sobotę 14 maja przygotowano geologiczną Noc Muzeów z wieloma atrakcjami. Najmłodszy nie tylko mogli wziąć udział w odbywającej się w przestrzeni sal wystawowych grze muzealnej, lecz także, dzięki żywielkiemu artyście rzeźbiarzowi Jakubowi Derwichowi, mogli spróbować swoich sił w rzeźbie-



Wystawa czasowa *Cichociemni i ich następcy*
(fot. archiwum Muzeum Miejskiego)



Gielda minerałów podczas tegorocznej Nocy Muzeów
(fot. archiwum Muzeum Miejskiego)

niu w piaskowcu. Z kolei trochę starsi mieli okazję, pod okiem instruktorki – Kingi Jaworskiej, wykonać proste, lecz niezwykle urokliwe bransoletki. Na piętrze podczas trwającej przez cały wieczór giełdy minerałów można było porozmawiać z wystawcami oraz obejrzyć i zakupić niezwykle piękne okazy minerałów, skał, skamieniałości i meteorytów.

WARSZTATY, LEKCJE MUZEALNE I SPACERY HISTORYCZNO-EDUKACYJNE

W styczniu odbyły się warsztaty w ramach ferii zimowych. Podczas zajęć 19 stycznia, zatytułowanych *Z pomysłem dla Babci i Dziadka*, dzieci wykonały własnoręcznie prezenty dla swoich babć i dziadków. Z kolei 26 stycznia starsze dzieci na warsztatach *Dawne sztambuchy – dzisiejsze blogi* poznały sekrety starych sztambuchów oraz przygotowały pamiętniki na własne zapiski.

Od 1 do 8 kwietnia odbywały się warsztaty wielkanocne dla przedszkolaków i dzieci ze szkół podstawowych. Podczas zajęć uczestnicy poznali dawne tradycje świąteczne, przymierzali stroje przebierańców zwanych „pucherokami”, chodzili „z kogutkiem”, uczyli się piosenek, a w części plastycznej wykonali ozdoby do koszyczków. W zajęciach tych udział wzięło ponad 200 dzieci z wadowickich i okolicznych przedszkoli i szkół podstawowych. Dodatkowo w sobotę 9 kwietnia muzeum zorganizowało warsztaty rodzinnego wicia palm wielkanocnych.

Kolejne zajęcia warsztatowe prowadzone były podczas trwania wystawy czasowej *Skarby Ziemi*. Pracownicy muzeum przeprowadzili 22 dedykowane lekcje, w których udział wzięło ponad 400 dzieci i młodzieży, zarówno ze szkół podstawowych, jak i średnich. Te godzinne spotkania poświęcone były minerałom, skałom i skamieniałościom z Polski i świata. Również do wystawy *Cichociemni i ich następcy* zostały przygotowane lekcje muzealne, podczas których pracownicy muzeum opowiadali o historii wojsk specjalnych od cichociemnych aż po współcześnie działające jednostki. W sumie zostało przeprowadzonych 30 takich lekcji, w których wzięło udział ponad 600 dzieci i młodzieży z Wadowic i okolicznych miejscowości. Ponadto, we współpracy ze Szkołą Podstawową nr 2, we wrześniu gościliśmy w muzeum grupę uczniów i nauczycieli, którzy odwiedzili Wadowice w ramach programu Erasmus+. Uczestnicy tego spotkania zwiedzili wystawę stałą i wzięli udział w warsztatach ceramiczno-drukarskich.

Na wakacje nasze muzeum przygotowało dwie wycieczki inspirowane wystawą *Skarby Ziemi*. 4 sierpnia wraz z grupą 20 osób pod kierunkiem geologa, dr. hab. Krzysztofa Szopy z Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, udaliśmy się

do zamkniętych kamieniołomów w gminie Alwernia. W Mirowie poszukiwaliśmy okazów wymarłych morskich głowonogów – amonitów, z kolei w Regulicach, w nieczynnym kamieniołomie melafirów, ukazało się przed nami wnętrze pradawnego wulkanu. Podczas drugiej wycieczki, 18 sierpnia, wraz z 20-osobową grupą uczestników odwiedziliśmy



Wystawa czasowa Skarby Ziemi
(fot. archiwum Muzeum Miejskiego)

Jurę Krakowsko-Częstochowską, gdzie próbowaliśmy odpowiedzieć na pytania, co łączy XIV-wieczny zamek znajdujący się na Szlaku Orlich Gniazd ze skamieniałościami sprzed milionów lat i dlaczego Muzeum Agatów powstało właśnie w Rudnie.

Jak co roku z okazji Narodowego Święta Niepodległości muzeum gościło dzieci i młodzież na spotkaniach warsztatowych, podczas których uczestnicy poznali historię symboli narodowych i wykonali białe-czerwone kotyliony. W zajęciach udział wzięło ponad 200 uczniów ze szkół podstawowych z Wadowic i okolic.

Grudzień w naszym muzeum to czas warsztatów o tematyce świątecznej. W okresie przedświątecznym odbyły się zajęcia przygotowujące do Bożego Narodzenia. Wiele działań aktywizujących dzieci i młodzież skupionych było wokół dawnych zwyczajów wigilijnych. W świątecznie udekorowanej sali uczestnicy poznali różne sposoby dekorowania choinki, przygotowali także opłatkowego światła. W zajęciach wzięło udział ponad 200 uczniów z Wadowic i okolicznych miejscowości.

PROJEKT *RETROKULTURA*

W okresie sprawozdawczym muzeum realizowało dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego projekt pt. *RetroKultura*, którego koordynatorem była Joanna Pytlowska-Bajak. W jego ramach odbyło się sześć spotkań warsztatowych, spacer edukacyjny, koncert plenerowy oraz wieńcząca całe przedsięwzięcie wystawa czasowa (szczegóły zawiera poniższa tabela). Do projektu zaprosiliśmy osoby dorosłe z terenu Wadowic i okolicy, a zaproponowane przez nas działania były bezpłatne i odbywały się w różnych miejscach w Wadowicach i sąsiednich wioskach. Wszystkie wydarzenia, czerpiące ze spuścizny kulturowej regionu, miały pomóc uczestnikom w zdobyciu nowej wiedzy i zainspirować ich twórczo.

Lp.	Data wydarzenia	Tytuł wydarzenia
1	26 maja 2022 r.	Warsztaty <i>Skarby w rodzinnych archiwach</i>
2	10-12 czerwca 2022 r.	Warsztaty <i>Artystyczne kreacje znanych wadowiczank</i>
3	14 i 22 czerwca 2022 r.	Warsztaty <i>Ceramiczne inspiracje w starej kaflarni</i>
4	16 lipca 2022 r.	Koncert <i>Vivaldi – Bach</i>
5	27 sierpnia 2022 r.	Spacer <i>Tajemnice Doliny Skawy</i>
6	15 września 2022 r.	Warsztaty <i>Tajemnice stuletnich księzek kucharskich</i>
7	6 października 2022 r.	Warsztaty <i>Przedwojenna kilimkarnia u poety Emila Zegadłowicza</i>
8	18 października 2022 r.	Warsztaty <i>Przedwojenne zabawki i ozdoby papierowe</i>
9	Listopad 2022 r.	Wystawa podsumowująca działania projektowe

Rozpoczynając projekt *RetroKultura* majowe spotkanie *Skarby w rodzinnych archiwach* otworzył wykład konserwatora zabytków Krzysztofa Dudka z Muzeum Historii Fotografii w Krakowie, który opowiedział o tym, jak zadbać o bezpieczne przechowywanie zdjęć w domowych warunkach. Z kolei w części warsztato-



Tajemnice stuletnich księzek kucharskich
(fot. archiwum Muzeum Miejskiego)

wej prowadzonej przez instruktorkę Anitę Pajor uczestniczki przygotowały ozdobne drewniane ramki mogące stanowić piękną oprawę dla bezcennych rodzinnych fotografii. Dużym zainteresowaniem pań cieszyły się kolejne zajęcia – *Artystyczne kreacje znanych wadowiczank*. Inspirując się przedwojenną modą oraz postaciami Ady Sari i Janiny Brzostowskiej, Beata Bojda poprowadziła trzydniowe warsztaty za-

kończone sesją fotograficzną, w której uczestniczki wystąpiły w stylizowanych na dwudziestolecie międzywojenne kreacjach.

Glina jest bardzo wdzięcznym materiałem plastycznym, dzięki któremu można stworzyć niezwykle prace. To właśnie ona stała się bohaterką dwudniowych zajęć przeprowadzonych w gościnnych progach Kaflarni przy al. Matki Bożej Fatimskiej. Gliniane kafle zostały wykonane podczas warsztatów prowadzonych przez Katarzynę Rychlik z Pracowni Ceramiki Artystycznej Vector, które poprze-

dził wykład Marcina Witkowskiego poświęcony postaci wadowickiego artysty rzeźbiarza Józefa Jury.

W sobotnie lipcowe popołudnie licznie zgromadzeni miłośnicy muzyki wzięli udział w wyjątkowym koncercie przygotowanym we współpracy z wadowicką Kaflarnią. W tej muzycznej uczcie, którą przygotował zespół VADOVIAMente MUSICAndo, spotkali się dwaj wielcy kompozytorzy – Antonio Vivaldi i Johann Sebastian Bach. Wspólnym mianownikiem wykonanych przez muzyków dzieł mistrzów był barokowy styl koncertujący.

W ramach *RetroKultury* odwiedziliśmy Spółdzielnię Socjalną „Smaki Gościńca” w Inkubatorze Kuchennym w Zakrzowie. Pod okiem Marzeny Sitarz uczestnicy przygotowali bułki na zakwasie, chleb drożdżowy z masłem ziołowym i proziaki. Zajęciami, które w związku z ich specyfiką zainteresowały wyłącznie panie, były warsztaty z wykonywania makram poprowadzone przez Kingę Nycz. Inspiracją dla tych zajęć była historia gorzeńskiej kilimiarni Marii Zegadłowiczowej, którą przedstawili Marcin Witkowski i wyjątkowy gość – Janina Dyrzka-Rzycka, córka jednej z kursantek kilimkarni.

RetroKultura nie zamykała się wyłącznie w salach. Latem zaprosiliśmy na spacer pt. Tajemnice doliny Skawy, który poprowadzili geograf dr Karol Witkowski oraz kierownik muzeum. Przewodnicy opowiedzieli licznie zgromadzonym o walorach krajozabrazowych doliny Skawy oraz gospodarczym wykorzystaniu rzeki i jej dopływów w okresie międzywojennym.



Tajemnice doliny Skawy – spacer w ramach projektu *RetroKultura* (fot. archiwum Muzeum Miejskiego)

Podsumowaniem projektu były okolicznościowa wystawa oraz folder według projektu grafika Macieja Hojdy.

„WADOVIANA. PRZEGLĄD HISTORYCZNO-KULTURALNY”

Spotkanie *Wokół Wadovian*, któremu towarzyszyła promocja 24. numeru rocznika, odbyło się 3 marca 2022 r. w sali kameralnej Wadowickiego Centrum Kultury. Tym razem gościem spotkania był dr Stanisław Górka z Instytutu Studiów Europejskich UJ, specjalista w dziedzinie polityki zagranicznej Rosji, sytuacji

wewnętrznej państw Europy Wschodniej oraz relacji Unia Europejska – Wschód. Jego wykład, zatytułowany *Konflikt rosyjsko-ukraiński. Czy jest wyjście z sytuacji?*, poświęcony był aktualnym wydarzeniom za naszą wschodnią granicą, podłożu konfliktu między Moskwą a Kijowem oraz różnym scenariuszom jego zakończenia. Problematykę wielopłaszczyznowego sporu rosyjsko-ukraińskiego dr Górka przedstawił na szerszym tle polityki ogólnoeuropejskiej, podjął także próbę odpowiedzi na pytanie, kto na tym konflikcie zyska, a kto traci i jak w obecnej sytuacji wygląda polska polityka zagraniczna.

Ukazujący się od 1998 r. rocznik „Wadoviana” ma już ugruntowaną pozycję w środowisku naukowym. Jest jednym z liczących się tytułów wśród pism regionalistycznych w kraju, wpisany na listę czasopism punktowanych MNiSW posiada obecnie 40 pkt. Rocznik indeksowany jest w bazach czasopism naukowych ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences), CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities), BazHum oraz Index Copernicus Journal Master List. Od 2021 r. pismo jest dostępne w repozytorium naukowym CEEOL (Central and Eastern European Online Library). Redaktorem naczelnym pisma jest Piotr Wyrobiec. Rada Naukowa, opiniująca artykuły skierowane do teki redakcyjnej, składa się z ośmiu historyków i literaturoznawców z Polski, Austrii, Czech, Słowacji i Ukrainy. Redakcję, której sekretarzem jest Marcin Witkowski, wspiera w pracach sześciuosobowe Kolegium Redakcyjne. Rocznik posiada swoją stronę internetową (wadoviana.eu), gdzie znajdują się m.in. archiwalne numery pisma, które można pobrać bezpłatnie w formacie pdf.

MUZEUM W SIECI

W każdy poniedziałek roku sprawozdawczego na stronie internetowej muzeum. wadowice.pl publikowane były teksty historyczne i etnograficzne oraz fragmenty zapisków, kronik, kalendarów i pamiętników o przeróżnej tematyce dotyczącej m.in.: zabaw sprzed 100 lat, zapomnianych już dzisiaj kolęd i pastorałek czy archiwalnych fotografii dokumentujących życie dawnej wsi. W roku sprawozdawczym rozpoczęliśmy także cykl artykułów, w których przedstawiamy postacie międzywojennych starostów wadowickich.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

W 2022 r. działania muzeum skoncentrowane były nadal na przeprowadzaniu licznych kwerend. Kontynuowano badania nad dziejami mieszkańców Wadowic

i osób związanych z miastem, na podstawie których powstają biogramy umieszczane na stronie wadowiczanie.pl. Publikacja różnych tekstów historycznych i etnograficznych w sieci wymagała poszukiwań w materiałach źródłowych, archiwalnych czasopismach i literaturze. Badacze dziejów miasta i nie tylko mogą korzystać z naszych zasobów, wchodząc m.in. na stronę internetową wadowiczanie.pl. Gromadzenie, archiwizowanie i opracowywanie zbiorów odbywają się z wykorzystaniem programu MUZEO. W minionym roku do systemu wprowadzone zostały kolejne rekordy opisujące poszczególne eksponaty muzealne.

WSPÓŁPRACA I UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW

Muzeum współpracuje z różnymi osobami i instytucjami. W roku sprawozdawczym nawiązaliśmy m.in. współpracę z wadowickim Kołem Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych. Dzięki niej w zbiorach muzeum znalazło się kilkanaście teczek zawierających m.in. wspomnienia więźniów obozów koncentracyjnych oraz uczestników II wojny światowej.

W minionym roku nasza placówka nadal zajmowała się dystrybucją numizmatów i banknotów kolekcjonerskich emitowanych przez warszawską spółkę Banknoty Pamiątkowe. Pierwszy banknot o nominale 0 euro wydany został w listopadzie 2020 r. i upamiętniał 100. rocznicę urodzin Karola Wojtyły. Drugi, z wizerunkiem papieża Polaka, wyemitowany został z okazji 10. rocznicy jego beatyfikacji. Ponadto w sprzedaży znajduje się pamiątkowy numizmat z wizerunkiem młodego Karola Wojtyły.

Udostępniliśmy również swoje zasoby archiwalne. Skorzystało z nich m.in. Międzynarodowe Centrum Kultury, które przygotowywało wystawę pt.: *Sztuka w mundurze. Krakowski Oddział Grobów Wojennych 1915-1918*, oraz wadowicka Informacja Turystyczna.

DARCZYŃCY I KOLEKCJA MUZEUM

W roku sprawozdawczym zbiory muzeum zwiększyły się o 150 pozycji (stan na 20 września 2022), głównie dzięki uprzejmości Ryszarda Bala, Witolda Brostowa, Aleksandry Dziedzic, Barbary Gedl, Andrzeja Kotowieckiego, Józefa Łasaka, Cecylii Młynek, Marii Radwan, Janusza Sobali, Stowarzyszenia „Klubu Przyjaciół Wieliczki” i Jana Zapały. Kolekcja muzealna wzbogaciła się m.in. o pamiątkowe medale i odznaki, obrazy i rzeźby, archiwalne fotografie, książki, czasopisma i pamiętniki czy meteoryty i minerały.